

طراحی، اجرا و ارزشیابی در کلاس معکوس

اشاره

در مقالات قبلی، مباحثی از جمله تعریف، اصول و مبانی، و نقش‌ها و وظایف معلم و دانش‌آموزان در کلاس معکوس مورد بحث قرار گرفت. در به‌کارگیری کلاس معکوس، باید در رابطه با طراحی، اجرا و ارزشیابی نیز نکاتی مطرح شود که به تکمیل دانش خوانندگان کمک کند. نگارنده در مقاله حاضر با ارائه مثال‌ها و الگوهای، به این موضوع پرداخته و در نهایت رهنمودهای لازم را به معلمان و مسئولان مربوط داده است.

کلیدواژه‌ها: کلاس معکوس، طراحی فرایند یادگیری، طراحی کلاس معکوس، ارزشیابی در کلاس معکوس

مقدمه

به این نکات، ما به عنوان معلم می‌توانیم در طراحی کلاس معکوس این موارد را در نظر داشته باشیم:

۱. تا حد امکان اهداف یادگیری را به یادگیرندگان معرفی کنیم؛
۲. فرصت‌هایی برای دانش‌آموز ایجاد کنیم تا پیش از کلاس آمادگی لازم را به دست آورد؛
۳. علاقه لازم را در دانش‌آموزان ایجاد کنیم تا برای کلاس آماده شوند؛
۴. ساز و کاری برای دستیابی به فهم و یادگیری دانش‌آموزان در نظر بگیریم؛
۵. روش‌ها و تدابیری برای ایجاد اتصال بین آموخته‌های داخل و خارج از کلاس ایجاد کنیم؛
۶. راهنمایی‌هایی آشکار و ساختارمند ارائه دهیم؛
۷. زمان لازم را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهیم تا تکالیف محوله را انجام دهند؛
۸. مقدماتی برای ایجاد اجتماع‌های یادگیری فراهم سازیم؛
۹. منابع لازم را به منظور خودآموزی دانش‌آموزان در اختیار آن‌ها قرار دهیم یا به آن‌ها معرفی کنیم.

معلمان باید در طراحی، اجرا و ارزشیابی کلاس درس معکوس، با توجه به ویژگی‌های این روش، به نکاتی توجه داشته باشند. در طراحی باید شرایطی لحاظ شود که ماهیت فراگیرنده محوری و جریان فعال یادگیری محوریت داشته باشد. در اجرا و ارزشیابی نیز باید مطابق طرح و چارچوب مورد استفاده عمل شود. البته قبل از هر چیز ذکر این نکته بسیار مهم است که همه این اصول و ضوابط تا حد بسیار بالایی به شرایط بستگی دارد و معلم به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان فرایند یاددهی - یادگیری و فردی که بیش از هر کسی با محیط یادگیری در تعامل است، باید این اختیار را داشته باشد که بر حسب شرایط از این اصول استفاده و در آن‌ها تغییراتی اعمال کند.

طراحی

کلاس معکوس در اصل شکلی از یادگیری ترکیبی است و چیزی که در به‌کارگیری آن بسیار مدنظر قرار دارد، رشد تفکر، استدلال و مهارت‌های ارتباطی بین دانش‌آموزان است. محیط یادگیری در کلاس معکوس باید در برگرفته دو حالت باشد؛ اول اینکه دانش‌آموزان باید در محیطی چهره‌به‌چهره حضور یابند و دوم به تکنولوژی‌ها، امکانات و منابع و خودآموزهایی برای آموزش خود و ایجاد ارتباط با معلم و دیگر شاگردان دسترسی داشته باشند. با عنایت

اجرا

در اجرای کلاس معکوس، اتخاذ رویکردی واحد برای تکالیف داخل و خارج از کلاس توصیه می‌شود. هنگامی که شاگردان در منزل وظیفه آموزش خود را بر عهده بگیرند و در کلاس به رفع مشکلات و طرح سؤالات خود بپردازند، می‌توان گفت در واقع روش اجرای فعالیت‌ها معکوس شده است. در اجرای کلاس معکوس، معلم در پایان هر جلسه کلاسی، موضوع و مطالب و منابع مربوط به جلسه بعدی را معرفی می‌کند و دانش‌آموزان ملزم

هستند با استفاده از مطالب و منابع پیشنهادی، در منزل مسئول آموزش خود باشند و به صورت خودآموز موضوع مورد نظر را بیاموزند. در این میان، یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های تکنولوژی‌ها که کار معلم و شاگرد را در رابطه با تکالیف خارج از کلاس راحت می‌کند، توان ایجاد تعامل بین آن‌ها، به اشتراک‌گذاری آموخته‌ها و طرح مسائل و سؤالات است. یکی از راه‌های مؤثر در اجرای کلاس معکوس، گرفتن فیلم تدریس خود قبل از شروع سال تحصیلی است. معلم می‌تواند این فیلم‌ها را هر جلسه در اختیار شاگردان قرار دهد تا در منزل استفاده کنند. در ادامه، برای نمونه، چند رهنمود برای معلمان مایل به استفاده از روش‌های بحث و حل مسئله در کلاس معکوس، ارائه شده است:

الف) روش بحث: این روش مباحثه‌ای است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است. در این روش، شاگردان فعالانه در فعالیت‌های آموزشی شرکت می‌کنند و مسئولیت یادگیری خود را به عهده می‌گیرند. آن‌ها در ضمن مباحثه، با ذکر دلایل متکی بر حقایق، مفاهیم و اصول علمی، از اندیشه‌ها و نگرش‌های خود دفاع می‌کنند. در به‌کارگیری روش کلاس معکوس، با تکیه بر این روش، تکالیف خارج از کلاس باید فرصت‌هایی را برای شاگردان، در جهت به اشتراک‌گذاری آموخته‌های خود با معلم و دیگر شاگردان فراهم کند. تکالیف خارج از کلاس نیز باید در این جهت باشد که شاگردان، آنچه را دیگران به اشتراک گذاشته‌اند بررسی کنند و پاسخ‌هایی را که باید در جلسه آتی به اشتراک گذاشته شوند، آماده کنند. تکالیف داخل کلاس باید فرصت‌هایی را برای شاگردان ایجاد کند تا منتقدانه و دوستانه به مباحث و مسائلی که دیگر شاگردان در کلاس مطرح می‌کنند، پاسخ دهند. تکالیف داخل کلاس باید شاگردان را به سمتی سوق دهد که نتایجی را که شواهد تأیید می‌کنند و بر مبنای اطلاعاتی قرار دارند که افراد گروه در جریان کلاس به اشتراک گذاشته‌اند، پوشش دهند.

ب) روش حل مسئله: در این روش، معلم با طرح مسئله، انگیزه را در دانش‌آموز ایجاد می‌کند و وی را به گردآوری اطلاعات وامی‌دارد. سپس براساس اطلاعات فراهم شده به قضاوت می‌پردازد. نکته مهم این است که معلم باید درباره موضوع مورد نظر اطلاعات و تسلط کافی داشته باشد و منابع مربوط را به خوبی بشناسد و به دانش‌آموزان معرفی کند. در به‌کارگیری کلاس معکوس، با تکیه بر این روش، تکالیف خارج از کلاس باید مسئله‌ای را که مطالعه می‌شود، مطرح کند و مواد آموزشی مکمل و راهنمایی اولیه برای دانش‌آموزان

ارائه شود. تکالیف کلاسی باید شاگردان را به سمت یافتن راه‌حلی برای مسائل سوق دهد و آن‌ها را به تأمل دعوت کند. تکالیف خارج از کلاس باید به منظور پشتیبانی از پردازش فراشناختی یادگیرندگان و افزایش مهارت‌های حل مسئله با تکالیف کلاسی، به صورت مکمل هم عمل کنند. تکالیف کلاسی باید به نحوی باشند که دانش محتوا و مهارت حل مسئله دانش‌آموزان را ارزشیابی کنند و به وظایف خارج از کلاس مربوط شوند. به صورتی که از بررسی مسائل پشتیبانی کند.

ارزشیابی

برای ارزشیابی در کلاس معکوس، از آنجا که شاگردان خارج از کلاس آموزش می‌بینند، بهترین راه ارزشیابی آموخته‌ها، بررسی سؤالات و مسائلی است که برای آن‌ها پیش آمده است. این امر روشن می‌کند آنان چه نکاتی را آموخته‌اند و چه نکاتی هنوز برایشان سؤال است. همچنین، می‌توان به صورت برخط، خارج از کلاس درس یا به صورت حضوری، آزمون‌های یکسان برگزار کرد. ارزشیابی شاگردان از عملکرد یکدیگر نیز راه مؤثری است که می‌توان در ارزشیابی از آن بهره گرفت. این کار هم‌افزایی آموخته‌های آن‌ها را آسان‌تر می‌سازد. در جریان انجام تکالیف خارج از منزل، با دسترسی به اینترنت و تعامل با شاگردان، می‌توان به صورت گام‌به‌گام عملکرد آن‌ها را ارزشیابی کرد و بازخورد لازم را به آن‌ها داد.

جمع‌بندی

محیط یادگیری کلاس معکوس باید دربرگیرنده دو حالت باشد؛ اول اینکه دانش‌آموزان باید در یک محیط چهره‌به‌چهره حضور یابند و دوم باید به تکنولوژی‌ها، امکانات، منابع و خودآموزهایی برای آموزش خود و ایجاد ارتباط با معلم و دیگر شاگردان دسترسی داشته باشند. در اجرای کلاس معکوس، اتخاذ یک رویکرد واحد برای تکالیف داخل و خارج از کلاس، کار معلم و دانش‌آموز را راحت می‌کند و رعایت همه اصول و ضوابط مربوط به به‌کارگیری کلاس معکوس، تا حد بسیاری به شرایط بستگی دارد. معلم هم باید این اختیار را داشته باشد که در آن‌ها تغییراتی را ایجاد کند. در خصوص ارزشیابی از عملکرد شاگردان در کلاس معکوس نیز یکی از بهترین گزینه‌های ممکن، بررسی مسائل و سؤالاتی است که برای آن‌ها پیش آمده است. استفاده از هم‌کلاسی‌ها برای ارزشیابی عملکرد یکدیگر نیز راهی است که علاوه بر داشتن جنبه‌های تربیتی، می‌تواند به هم‌افزایی آموخته‌ها و رفع اشکال کمک کند.

در اجرای
کلاس معکوس،
اتخاذ یک رویکرد
واحد برای
تکالیف داخل و
خارج از کلاس
توصیه می‌شود